

## Literaire kroniek.

Het literatuuronderwijs in een crisis, jawel, maar desalniettemin blijven de literatuurhandboeken en - tekstboeken toestromen. Literatuurgeschiedenissen, literaire naslagwerken, bloemlezingen, tekstuitgaven en tekstanalyses, allemaal gericht op het onderwijs. Puur materiaal, dat de overvloed nog wat komt versterken, of materiaal dat nieuwe didactische perspectieven opent: Anders gesteld: puur (examen) stof of stof plus een methode, aanwijzingen, richtlijnen, ideeën, tips, smaakgevers, werkvormen, opdrachten, schietgeboden enz.: Wie literatuurboeken voor het onderwijs recenseert in een tijdschrift voor onderwijsgevers kan en mag vragen als deze niet uit de weg gaan.

Om met literatuurgeschiedenissen te beginnen: Lieve Rens publiceerde een nieuwe druk van zijn synthetisch overzicht van Acht Eeuwen Nederlandse Letteren. Dit is de derde uitgave, zo lees ik op de titelbladzijde, maar of en waarin die van de twee vorige verschilt, dat moet ik zelf maar uitzoeken. Het boek is volgens een mededeling vooraan bedoeld als aanvulling bij de Nieuwe Nederlandse Bloemlezing, samengesteld door een mij onbekende prof. dr. Joris Taelen en verschenen bij dezelfde uitgever. Maar de catalogus van die uitgeverij vermeldt alleen maar delen voor de lagere cyclus van deze bloemlezingenreeks! En bovendien staat Rens' literatuurgeschiedenis ook, als ik me niet vergis, op de lectuurlijsten voor de kandidaturen in de Germaanse Filologie aan de UFSIA en de KUL. En terecht, want welke leerkracht kan het zich veroorloven middelbare scholieren een literatuuroverzicht van 170 blz. te laten studeren? Volgens zijn leerplan mag hij niet eens een literatuurgeschiedenis onderwijzen, wel teksten uit die geschiedenis, maar wat mij betreft dan liefst in een didactisch verantwoorde (bijv. thematische) in plaats van een wetenschappelijk verantwoorde (bijv. chronologische of typologische) samenhang. Ik neem aan dat het literatuuroverzicht van Lieve Rens gegroeid is uit een collegedictaat, dat de auteur via deze uitgave ook voor niet-studenten beschikbaar heeft willen stellen. Dat vind ik uitstekend, want het boek heeft grote verdiensten, die overigens al eerder door diverse deskundigen zijn genoemd en waar ik hier dus niet verder hoeft op in te gaan. Ook de (detail)kritiek laat ik liever aan de literatuurhistorici over. Eén (detail)opmerking moet ik toch even kwijt de op pag. 41 aan Overdiep toegeschreven karakteristiek van de Bijencorff van Marnix heb ik (ook) teruggevonden bij Knuvelde in zijn Nederlandse Letterkunde. Schets van de geschiedenis. 3de (!) druk, Malmberg Den Bosch 1966. (Overigens is Knuvelde's Schets ongeveer even omvangrijk als Rens' Acht Eeuwen en naar mijn idee niet beter of slechter.)

Minder traditioneel is het overzicht van de Nederlandse literatuur door Paul van Aken, dat onder de speelse titel Letterwijs, letterwijzer in 1979 bij Manteau verscheen. Oorspronkelijk bedoeld als schoolboek, aansluitend bij de bloemlezing Wereld in Teksten, heeft de auteur zijn opzet allengs verruimd om "een literatuuroverzicht te maken dat ook buiten de lessen genietbaar zou zijn en informatie zou bevatten die de gewone lezer zou kunnen interesseren" (Verantwoording). Daarom geen objectief overzicht, maar een kritische benadering, afgestemd op het onderwijs en de hedendaagse lezer. Dat impliceert: een grondige selectie, veel aandacht voor de modernen, en indien nodig zelfs afwijkingen van de gevestigde literairhistorische canon. Hoezeer Van Aken's visie ook voor

gefundeerde wetenschappelijke kritiek vatbaar is ( zie de bespreking van Lieven Rens in Standaard der Letteren, 28 september 1979 ), vanuit didactisch standpunt kan men deze poging tot actuele en kritische benadering van ons literair erfgoed vrij geslaagd noemen, al wil ik hiermee de pertinente tekortkomingen van het boek niet goedpraten. ( Alleen al het ontbreken van een inhoudsoverzicht in dit handboek vind ik onvergeeflijk! ) Wie bereid is zijn verwachtingen ten aanzien van Letterwijs af te stemmen op wat in de verantwoording door Paul van Aken wordt aangekondigd, kan er m.i. heel wat (letter)wijzer van worden.

Nog meer bewondering en waardering moet men hebben voor het met monnikenvlijt door dr. H. van Gorp e.a. ten behoeve van het literatuuronderwijs op school en aan de universiteit samengestelde Lexicon van literaire termen. De praktische bruikbaarheid van dit 715 lemma's tellende lexicon heb ik door het gedurende enkele maanden binnen handbereik te houden al ten volle kunnen ervaren. De gebruiker mag wel niet vergeten dat hij best telkens eerst het register kan raadplegen, want om versnippering te voorkomen werden sommige termen onder hetzelfde lemma behandeld ( 'alliteratie' en 'assonantie' moet men bv. onder 'rijm' zoeken, 'pars pro toto', 'synecdoche' en 'metalepsis' onder 'metonymie' ). Meer voorbeelden bij de verklaringen en het opnemen van literatuurverwijzingen bij moeilijke termen hadden dit naslagwerk wellicht nog bruikbaarder kunnen maken. Omdat vitten over het al of niet van bepaalde termen of begrippen binnen de opzet van deze bespreking irrelevant is ( ik kan overigens beter direct aan de redacteurs doorspelen ), geef ik nog slechts één algemene opmerking in verband met dit lexicon. En wel deze: hoewel deze uitgave uitsluitend voor werkende en aankomende leerkrachten is bestemd ( en niet direct voor hun pupillen. ) moet ik toch waarschuwen voor het reële gevaar dat zo'n boek voor het literatuuronderwijs inhoudt. Ik bedoel het gevaar dat ( alweer ) de nadruk op kennis en inzicht, op de cognitieve aspecten dus, zal worden gestimuleerd en dat de beleving en verwerking van literatuur, de totnogtoe te veel verwaarloosde subjectieve aspecten van het lees- en literatuuronderwijs, achterwege zullen blijven.

Tot slot wil ik hier nog wat interessant materiaal voor concrete literatuurlessen signaleren. Allereerst enkele deeltjes uit de reeks 'Cursorisch lezen' van Manteau: Driesprong in miniproza, een origineel-berekenende bloemlezing met afgeronde literaire prozastukken uit onze literatuur van de jaren '70, samengesteld door Hugo Bousset; een nogal eenzijdige kennismaking met het essay, getiteld Gestalten van het essay, samengesteld en gekommentarieerd door Paul van Aken, en een bijzonder instructieve bloemlezing met Visuele poëzie, samengesteld en toegelicht door de specialist bij uitstek Erik Slagter. Minder didactiek en meer tekstanalyse verschaffen de monografieën uit de Synthese-reeks, waarin weer enkele nieuwe delen zijn verschenen: over Het verboden rijk van J.J. Slauerhoff, over Het innerlijk belang van Hans Lodeizen en over het proza van S. Carmiggelt. Niets dan goeds over deze kleine studies die de leerkracht en een enkel geïnteresseerde leerling veel diensten kunnen bewijzen.

Bij de Nederlandse Boekhandel lijkt de cursorische lectuur wel van de lopende band te rollen: cursiefjes van Carmiggelt, een gedramatiseerde documentaire van Paul Koeck, verhalen over sport van C. Buddingh', een bloemlezing met Nederlandse Science Fiction, een novelle van F. Auwera enz. Allemaal te veel om op te noemen en bovendien erg ongelijk van kwa-

liteit. Maar dat kunt u beter zelf uitmaken. ('Vraag uw presentexemplaar!' is immers de reclameslogan van deze reeks. )

Jan Uyttendaele

- Lieven Rens, Acht Eeuwen Nederlandse Letteren. Van Van Veldeke tot vandaag. Derde uitgave. De Nederlandse Boekhandel, Antwerpen/Amsterdam 1979, 178 p.
- Paul van Aken, Letterwijs, letterwijzer. Een overzicht van de Nederlandse literatuur. Manteau, Brussel/Amsterdam 1979, 248 p.
- H. van Gorp e.a., Lexicon van literaire termen. J.B. Wolters, Leuven 1980, 211 p.
- J. Hamelink e.a., Driesprong in miniproza. Tekstuitgave en werkschrift door Hugo Bousset. Manteau 1978, 88 p.
- D. Hillenius e.a., Gestalten van het essay. Tekstuitgave en werkschrift door Paul van Aken. Manteau 1978, 63 p.
- E. Slagter, Visuele poëzie. Een bloemlezing konkrete en visuele gedichten. Manteau 1979, 71 p.
- Synthese, onder redactie van R. Bindels, R. Geel, M. Ros en H. Verhaar. Wetenschappelijke uitgeverij, Amsterdam.
- Cursorische lectuur, onder leiding van G. van Puyenbroeck. De Nederlandse Boekhandel, Antwerpen/Amsterdam.
- 



Kerst- en Nieuwjaarsdagen staan voor de deur. Geschenkjes kopen, menu's samenstellen, familiebezoekjes... 't wordt weer een drukke periode. Kersttijd is een gezellige tijd en hopelijk komt er nog een dik pak sneeuw bij ook, om eindelijk die langverwachte witte kerstmis te kunnen vieren... Ach ja, het VON-lidmaatschap mag ik ook niet vergeten te vernieuwen. 'k Doe't dan alvast maar op voorhand. En 'k wens VON er meteen nog een nieuwe tien bij, dat is een mooie nieuwjaarswens, hé!

Je VONlidmaatschapsnummer staat bovenaan laatste adresetiket van VON-Informatie. Niet vergeten te vermelden als je betaalt!!